

Processies in Schin op Geul en Oud-Valkenburg

ANTON LAEVEN

In Zuid-Limburg, en dus ook in Schin op Geul en Oud-Valkenburg, is de jaarlijkse processie een gebeurtenis waar het hele dorp bij betrokken is. In de vroege ochtend blaast de schutterij – althans in Schin op Geul – reveille en roept zo iedereen op voor de processie. De straten worden versierd met vlaggetjes, aan de huizen wordt de vlag uitgehangen, de weg wordt bestrooid met bloemen en zandlopers, de zogenaamde ‘rustaltaars’ worden feestelijk versierd en bij sommige huizen worden kaarsen gebrand bij een Heilig Hartbeeld.

De deelnemers aan de processie van Schin op Geul zijn Fanfare St. Cornelius, Mannenkoor Inter Nos, communicantjes, mannen en vrouwen, kerk- en gemeentebestuur, misdienaars en de verschillende groepen die religieuze thema's uitbeelden. Schutterij St. Mauritius opent in tegenstelling tot de meeste schutterijen niet de processie, maar neemt de symbolische bescherming van het Allerheiligste voor haar rekening en vormt een erehaag bij de rustaltaren. De priester, met de monstrans en het Allerheiligste, loopt onder een baldakijn (een draaghemel, gekocht in 1895) dat wordt gedragen door de zogenaamde ‘hemeldragers’, zijnde leden van de carnavalsvereniging. Hij is overigens de enige die over het bloementapijt mag lopen. Bij de rustaltaars houdt men halt, waarna er gezongen, gebeden en gezegend wordt. De kleine kinderen wachten met spanning op het moment van de saluut- of kamerschoten. Na de plechtigheid aan het laatste rustaltaar op het Kerkplein begeleidt de schutterij het Allerheiligste tot in de kerk, waar zij opnieuw een erehaag vormt. De fanfare speelt dan enige populaire muziekstukken op het Kerkplein, waarna de kermis kan beginnen.

Bij de processie in Oud-Valkenburg wordt deelgenomen door de schutterij, de fanfare, het mannenkoor, misdienaars en vrouwen en mannen, alsmede vertegenwoordigers van het kerk- en gemeentebestuur. Ook wordt het prachtige Mariabeeld met kind meegedragen. Het baldakijn wordt door inwoners en leden van het kerkbestuur

gedragen. Aan de Heilige Mis, voorafgaand aan de processie, wordt deelgenomen door het koningspaar en twee officieren van de schutterij. De processie loopt door een paradijselijk landschap, langs kasteel Schaloen, de Drie Beeldjes en het Mariakapelletje aan de rand van het Sint Jansbos. Bijzonder is ook dat na de laatste zegen bij terugkomst in het kerkje op het kerkhof door de schutterij en de fanfare gezamenlijk de overleden leden van beide verenigingen herdacht worden.

Tot 1967 waren in Schin op Geul twee processies: de Kleine Bronk (sacramentsprocessie) en de Grote Bronk (ker-

Enkele van de groepen die meelopen aan de processie van Schin op Geul. V.l.n.r.: de misdienaars met het processiekruis,

Diaken van Dijk met monstrans onder het baldakijn (2014)

miszondag). In buurdorp Wijlre zijn tot 2018 overigens nog altijd twee processies uitgetrokken, terwijl dat in Valkenburg-Centrum nog steeds het geval is. In Schin op Geul waren er tot 1968 de drie kruisprocessies, die altijd werden gehouden in de vroege ochtend op maandag, dinsdag en woensdag vóór Hemelvaartsdag, met als intentie bidden voor een goede oogst. In de jaren zestig heeft toenmalig pastoor Willy Coenen (1910-1999) tijdens de kruisprocessies enige jaren een mis opgedragen bij de kruisbeelden en kapelletjes.

Er worden al eeuwenlang – dus ook nu nog – jaarlijks twee processies binnen de kerken gehouden, namelijk de lichtprocessie met Maria Lichtmis op 2 februari en eentje op Palmzondag, de eerste dag van de Goede Week. De meeste kerken vieren met Maria Lichtmis ook het feest van de H. Blasius, die volgens de kerkelijke agenda op 3 februari valt. Maria Lichtmis is geen Mariafeest, maar officieel heet het feest “de opdracht van de Heer in de Tempel”. Bij die gebeurtenis werd Jezus betiteld als “het Licht dat alle volkeren verlicht”, vandaar de lichtprocessies. Gelijktijdig wordt na afloop aan gelovigen de zogenaamde Blasiuszegen gegeven, die beschermt tegen keelaandoeningen en andere kwalen. Op Palmzondag wordt de intocht van Jezus in Jeruzalem herdacht en worden kleine palmtakjes gezegend en aan de gelovigen uitgedeeld. Deze takjes, die een beschermende werking zouden hebben, worden dan in huis meestal aan een kruis bevestigd.

Geschiedenis van de processies

De oudstbekende processies werden door de heidense Romeinen gehouden. Zij trokken langs de akkers om een

Een grote groep bruidjes uit 1932, voor vertrek van de processie. V.l.n.r.: Rosalie Paffen, Tiny Heiligers, Rosalie Hodiament, Maria Heiligers, Fien Erven, Lies Muijers, Mia Marel, ???, Maria Thoma, Mia van Liere, ???, Anna Bertrand, Toos Kuijpers, Carolien Austen, Antoinette Smeets, Fien Straaten en Maria Boon

goede oogst van de goden af te smeken. Van hieruit zijn christelijke processies ontstaan die eind april werden gehouden. Paus Gregorius de Grote (590-604) gaf deze processies de naam ‘Marcus’-processies. Ook de kruisprocessies, drie dagen voorafgaand aan het feest van Maria Hemelvaart, zijn ontstaan vanuit de vroegere Romeinse processies.

Sacramentsdag is een feest dat in de middeleeuwse devotiesfeer is opgekomen en heeft betrekking op de eucharistie als “Gave van God”. Het werd vanaf 1246 gevierd in het bisdom Luik en in 1264 door de paus voor de gehele Kerk voorgeschreven, waarna het in de veertiende eeuw algemeen werd ingevoerd. De eerstbekende sacramentsprocessie werd in 1277 in Keulen gehouden; na circa 1320 werd het een algemeen gebruik en werd het Allerheiligste in een monstrans meegedragen. Pas in 1600 en 1614, onder invloed van de reformatie, werden vanuit Rome regels voorgeschreven met betrekking tot het verloop van de processies.

Oude documenten

Er zijn weinig gegevens over processies in Schin op Geul en Oud-Valkenburg van vóór 1800 te vinden. Daarom is het interessant dat er drie documenten zijn uit die periode. Het eerste is een pachtcontract van 30 juni 1716 dat de schutterij bezit, tussen de officieren van de broederschap St. Mauritius en de heer Willem van Loe. Jaarlijks

de apostelgroep, de rose groep, de witte groep, de Mariagroep en de communicantjes

Wieroockvat en monstrans met het Allerheiligste

werd een pacht betaald van drie rijksdaalders "*des maendaeghs naer Schinner bronck*", de dag dat de overleden schutters werden herdacht. Deze traditie vindt ook nu nog elk jaar op kermismaandag plaats in de parochiekerk van Schin op Geul.

Het tweede is een processtuk dat de luitenant-drossaard van het Land van Valkenburg, de heer Jean Gérard Farjon († 1770), in 1756 aanspande tegen pastoor Habets van Oud-Valkenburg, in verband met een georganiseerde bidprocessie naar de basiliek van Meerssen, waar sinds 1222 het Heilig Bloedwonder wordt vereerd. Het was onder invloed van de Lutherse reformatie dat processies, bedevaarten en heiligenvereringen in het staatse gebied verboden waren. Maar omdat Oud-Valkenburg net als Schin op Geul toen onder Oostenrijks gebied viel, was het daar niet verboden. Het proces is in 1766, dus tien jaar later, stopgezet. De bidprocessies bleven toch doorgaan.

Het derde document bevat aantekeningen uit 1749 van pastoor Jean Guilielmus Boshouwers (1680-1777) over geld dat gegeven werd voor assistentie bij de Grote Bronk van Schin op Geul: De Hemeldragers ontvingen 1 gulden en 4 stuivers, de dragers van het Vaandel 10 stuivers, van de Flambouwen 3 stuivers, van het wieroockvat 3 stuivers, de schellendragers 2 stuivers en de dragers van het Sint-Mauritiusbeeld de waarde in geld van een vat koren of rogge.

Verder gaf de kerk van Schin op Geul om het jaar op Maria Lichtmis (2 februari) kaarsen aan de inwoners van de

Maagdenkoor (1936)

parochie. Niet iedereen kreeg hetzelfde; de maatschappelijke positie of functie binnen de gemeenschap was hierbij bepalend. De 'gebiedende' heren van de kastelen Oost en Schaloen alsmede de pastoor kregen een kaars van een half pond, de burgemeesters van Strucht en Schin op Geul en de schepenen ieder een kaars van twaalf lood. De kluizenaar, de pachtboeren, de veldwachter en de oude en nieuwe kerkmeesters kregen kaarsen van negen lood, de halven (kleine pachtboeren) een kaars van zeven lood en de overige inwoners kregen een gele kaars van vijf lood.

Processies en staatkundige indeling

Tussen 1600 en 1814 was vooral Zuid-Limburg herhaaldelijk het toneel van oorlog, plundering en roof. De 'staats'-grenzen wijzigden verschillende keren, en daarmee ook wetten en regelingen. Het is niet bekend of de processies altijd konden doorgaan, maar bekend is wel dat in 1652 en 1694 Schin op Geul geplunderd werd door Franse troepen. Bij de Vrede van Münster (1648) was er nog geen overeenstemming bereikt over de verdeling van onze gebieden. Pas in 1661 werd dit eindelijk geregeld in het zogenaamde Partagetraktaat. Schin op Geul, Strucht en Oud-Valkenburg werden eerst Spaans en daarna Oostenrijks gebied. Dit betekende dat de katholieken gewoon hun geloof openbaar mochten uitoefenen en dus ook processies mochten houden. Dit in tegenstelling tot de ons omringende plaatsen zoals Valkenburg, Klimmen en Wijlre, die tot het Staatse gebied behoorden en waar het de ka-

Het klaarmaken van de processiekleding

tholieken verboden was hun geloof openbaar te belijden. Ondanks het verbod gingen de meeste processies toch door in het Staatse Limburg. De katholieke kerken moesten gedeeld worden met de protestanten, die maar een kleine minderheid vormden (de zogenaamde simultaan-kerken). De protestantse politieke leiders en de kerkelijke leiders van het bisdom Luik, waaronder onze kerken toen vielen, zochten meestal naar een vergelijk, maar konden niet verhinderen dat het regelmatig tot incidenten kwam tussen katholieken en protestanten. In onze dorpen speelde dat gelukkig niet; wel raakten de kleine kerken overbelast doordat gelovigen uit omliggende plaatsen hier naar de erediensten kwamen.

In 1748 verbood de bisschop van Luik het dragen van wapens en het meevoeren van niet kerkelijke vaandels en beelden. Keizerin Maria Theresia van Oostenrijk (1717-1780) stuurde in 1750 een brief met dezelfde verboden. Deze kwam pas in 1764 – dus 14 jaar later! – bij de pastoors in onze streken aan. De uitvoering van wetten en voorschriften werd echter vaak op 'Limburgse' wijze uitgelegd... Op 22 september 1794 werden onze dorpen door de Fransen ingelijfd bij de Franse Republiek. De antikerkelijke maatregelen van de Franse staat zetten veel kwaad bloed en tot het einde van de bezetting in 1814 konden geen openbare processies worden gehouden.

In 1814 trokken de processies weer overal, aangezien bij de vereniging van de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden in dat jaar was bepaald dat er met betrekking tot ere-

diensten niets veranderd mocht worden. In 1819 bepaalde koning Willem I (1792-1849) per brief dat er in iedere parochie behalve de processies met de Kruisdagen en Sint Marcus slechts twee openbare processies per jaar mochten worden gehouden, en dat deze alleen op zondagen mochten uittrekken. Tijdens de Belgische opstand van 1830-1839, waarbij Limburg met uitzondering van Maastricht en Venlo aansloot, was de Belgische grondwet geldig en kreeg de katholieke kerk veel meer speelruimte, waardoor processies overal vrij konden rondtrekken. In 1840 was Limburg weer Nederlands en moest haar grondwet volgen. Deze grondwet verbood openbare processies, maar gezien het verzet en de inzet van kerkelijke en wereldlijke autoriteiten werd uiteindelijk een compromis gevonden en konden de processies in Limburg overal doorgaan.

In 1856 werd een rapport opgemaakt door het bisdom Roermond met opsomming van kerkelijke activiteiten in de openbare ruimte in Schin op Geul. De letterlijke tekst luidde: *“De twee groote processien worden gehouden op den zondag onder het Octaaf van het Allerheiligste, en wel op den tweeden zondag van Julij, en zij gaan door de gehuchten: Strucht, Waellem en Ransdal. De Kruisprocessie wordt hier gehouden, en zij gaat over de gehuchten: Ransdal, Strucht en Waellem. Het gebruik van de zieken publiek in priesterlijk gewaad te bedienen, heeft hier altijd bestaan. De dooden worden, sedert ongeheugenlijken tijden, volgens verlangen of aan het sterfhuis, of in eene verte van de kerk afgehaald. Er worden ook nog verschil-*

*Rustaltaar van de familie Eijssen aan het Panhuis (1951).
V.l.n.r.: Wil Smeets, Maria Bemelmans, Ella Eijssen,
Annie Smeets, Berti Eijssen en Tilli Eijssen*

lende processies in het jaar gehouden en dat wel, op den eersten en tweeden zondag van iedere maand, op alle feestdagen van de Heilige Moeder Gods, en op den feestdag van het Allerheiligste. Dit alles heeft altijd hier bestaan. De kinderen worden hier op den dag van hunne eerste Communie plegtig op de pastorie afgehaald. Hier bestaan geene bedevaarten, het kerkhof is met ene heg ingesloten. In Oud Valkenburg trek de bronk uit op den zondag op of na het hoogfeest van St. Jan de Doper (24 juni). De Kruisprocessie wordt hier van ouds af alle jaren gehouden en verder zijn er geen openbare plegtigheden."

Vanaf 1850 kunnen de routes en samenstelling van de processies ongeveer nagegaan worden. Uit stukken van de parochie blijkt dat bij regen de processie de volgende zondag doorging, en indien wegen onbegaanbaar waren werd de route gewijzigd. Tot 1937 ging de Grote Bronk op kermiszonondag via de Drie Beeldjes, kasteel Oost, Sint Pieter en Walem. De kinderen werden bij het rustaltaar van kasteel Oost door de freule op limonade getrakteerd en liepen dan terug naar huis. De processie werd altijd geopend door een misdienaar die met het in 1825 gekochte processiekrus liep. Ook nam de kluizenaar eraan deel, daar de graaf van kasteel Schaloen dit geëist had in 1688 bij de bouw van de Kluis op de Schaelsberg. Tevens liepen de communicanten mee, die tot 1910 pas op hun twaalf-

*Rustaltaar familie Bemelmans aan de Breeuweg.
V.l.n.r.: Annie Bemelmans, Trees Bemelmans, Maria Bemelmans,
Els Bemelmans, Wiel Bemelmans en Sofie Maessen*

de jaar hun communie ontvingen. De kinderen, al of niet op school zittend (schoolplicht is er pas vanaf 1903), die meeliepen moesten van tevoren eerst oefenen. De meisjes droegen bijna altijd een witte jurk, witte sokken en schoentjes, een kroontje en strik of bloemenkransje in de haren, en kruisjes of bloemetjes in de hand of mandjes met stroobloemetjes. Er was ook een rozenkransgroep met meisjes en een groep jongens die de apostelen uitbeeldden. Er werden door de verschillende broederschapen of congregaties eigen gewijde vaandels megedragen. Er liepen de leden van de Broederschap van het Heilig Sacrament mee, die met flambouwen (processielantaarns) het Heilig Sacrament begeleidden; leden van de Broederschap van Onze Lieve Vrouwe van de Rozenkrans; vanaf 1910 de leden van de Derde Orde van Sint Franciscus (64 leden); de Mariacongregatie voor meisjes (78 leden); de Broederschap van de Heilige Familie (200 leden) en de Congregatie voor de jongens (51 leden). Ook de schutterij was altijd present, evenals natuurlijk het kerkelijk zangkoor en het maagdenkoor, getooid in witte jurken met kroontje en palmtakken. Voor de muzikale opulstering zorgde vanaf 1882 de fanfare van Houthem en vanaf 1893 de fanfare van Ransdaal; in 1922 nam de nieuw opgerichte Fanfare St. Cornelius het opulsteren over.

Het hoogtepunt van de processies was en is altijd het Heilig Sacrament dat onder een baldakijn door een priester in een monstrans megedragen wordt. Mannen en vrouwen die niet bij één van de vele verenigingen waren, liepen gescheiden mee als 'bidders', hardop rozenhoedjes biddend. En natuurlijk ook het kerkbestuur en burgemeester in zwart rokkostuum (slipjas) en hoge hoed. Het is dan ook goed voor te stellen dat er praktisch niemand langs de route stond, want ongeveer iedereen nam eraan deel. De kleine processie ging naar Strucht tot aan het rustaltaar bij de Veeweg waar toen een Mariabeeld stond – naderhand een kruisbeeld – en men keerde dan dezelfde weg terug naar de kerk. Na afloop van de processies volgde er altijd nog een mis ter dankzegging in de kerk, ook na de hele lange processie. Vanaf 1938 trok de Grote Bronk niet meer naar kasteel Oost, dat toen niet meer bij

de parochie van Schin op Geul behoorde, maar naar Walem en de Koulen en via het Kerkeveld terug. In Walem kregen de kinderen dan tijdens de processie bij Café Keulen limonade te drinken. De andere route liep naar Opscheumer en dan via Schoonbron en Hoogbeek terug. Oudere inwonsters vertellen dat zij in de jaren dertig de dag voor de bronk gezamenlijk oefenden met het maagdenkoor in de Breeweg, voor de juiste houding en het lopen tijdens de processie. Ook gingen zij die dag bloemen plukken om mee te nemen in de bloemenmandjes en om te strooien bij aankomst van het Allerheiligste.

In 1940, het eerste oorlogsjaar, was er geen Kleine Bronk, maar de Grote Bronk trok wel uit, de schutterij in burgerkleding met trom en vaandel voorop. In 1941 trokken beide processies weer rond en liep de schutterij bij de Kleine Bronk in burgerkleding en bij de Grote Bronk in vol ornaat mee, ondanks dat dit verboden was. De fanfare hield zich wel aan het verbod en liep niet mee. In 1942, 1943 en 1944 werden de verbodsregels strenger toegepast en waren er geen processies. Wel werd in 1942, ondanks het verbod van de bezetter, toch een feestelijke kleine processie bij het 25-jarig priesterfeest van de Schin op Geulse pastoor Johannes Kurris (1888-1963) gehouden. In 1953 werd door Wiel Bemelmans aan de Breeweg een 'vast' rustaltaar met een mozaïektableau van kiezelsteentjes gebouwd. Vanaf 1955 tot eind jaren zestig nam ook Gymnastiekvereniging Het Geuldal jaarlijks deel aan de processie; zij vormde de tweede groep achter de misdienaars. Na 1967 vond er nog maar één processie plaats, namelijk de sacramentsprocessie op kermiszonntag. Toen veranderde ook de route: men liep via de Breeweg naar de Veeweg in Strucht, dan naar Panhuis en via het kapelletje in Schoonbron terug naar de kerk. Ook namen van 1968 tot 1970 enkele ruiters te paard van manege Loenders uit Strucht deel aan de processie. Van 1971 tot 2015 nam Dameskoor Vivace deel aan de Schin op Geulse processie en ook enkele jaren in Oud-Valkenburg. In 1977 werd de nieuwe route: kapelletje Schoonbron, Panhuis, Hanewei, Warande en Mauritiussingel. Toen in 1981 het nieuw geplaatste veldkruis bij de Ransdalerweg in Schoonbron tijdens de processie werd ingewijd, wijzigde de route opnieuw. Vanaf dat moment werd er het ene jaar via het kapelletje in Schoonbron, Panhuis en Mauritiussingel teruggelopen naar het Kerkplein, en het daaropvolgende jaar via het veld-

kruis aan de Ransdalerweg, Panhuis en Hanewei terug naar het Kerkplein. Ook werd in 1981 op initiatief van Roos Eijssen-Wiertz (1926-2014) een rondgang gehouden die fl. 3.189,35 opbracht voor aanschaf van processiekleding; het resultaat is nog elk jaar tijdens de Schin op Geulse processie te bewonderen. Met een aantal vrijwilligsters werd de mooie kleding gemaakt voor de apostelen, de blauwe Mariagroep en de rose bloemengroep. In 1982 werd door de schutterij het oude gebruik van kamerschieten bij de laatste zegen en afsluiting van de processie in ere hersteld. Tevens werd vanaf datzelfde jaar in de gehele Hanewei een versierde zandloper gelegd voor de processie. In 2010 trok voor het eerst een Mariagroep met volwassenen mee met een Mariabeeld uit Lourdes. De achttien mannen waren gekleed in een wit overhemd met een beeltenis van Maria en een blauwe sjerp; het geheel werd geflankeerd door vijf Mariavlaggen. Pastoor Frans Mol (* 1935) zegende bij het begin van de processie de groep. Het beeld werd grotendeels gesponsord door Roos Eijssen-Wiertz.

Een processie die tussen 1910 en 1930 enige keren ook in Schin op Geul rondtrok, was de *"Kindsheids-processie"*. Dit was een processie waar alleen verklede kinderen aan meededen, met als doel geld voor de arme kinderen in de missie op te halen. Kinderen verkleedden zich als religieuzen en ook was iemand *"het Kindje Jezus"*. In bijna alle parochies waren er afdelingen van de Heilige Kindsheid en bijna elk gezin had een missiebusje (spaarpotje) voor dit doel. Ook werd daarvoor zilverpapier verzameld.

Van 1969 tot 1973 werd 's avonds op de eerste dag van de maand mei – de eerste Mariamaand – en op de laatste dag van oktober, ter afsluiting van de tweede Mariamaand, een lichtprocessie gehouden. Deze liep van het Mariakapelletje in Schoonbron naar de kerk van Schin op Geul, waar dan aansluitend een mis werd opgedragen ter ere van Maria.

Sjaasbergergank

In 1688 liet de heer van Schaloen, graaf Gerard Ernst Hoen van Cartils (1650-1709), de hut op de Schaelsberg uitbreiden en verbouwen, en kreeg de eerste kluizenaar toestemming zich hier te vestigen; tussen 1688 en 1930 hebben er daar zestien gewoond. Een bekende kluizenaar was Arnold Haesen († 1764). Haesen, opgegroeid op een boerderij, verdiepte zich in de dierengeneeskunde met kruiden. Hij bakte harde broodjes met kruiden, voorzien van een letter T, omdat hij ze Sint Teunisbroodjes noemde. Deze broodjes werden aan het vee gegeven ter bescherming en voorkoming van veeziektes. Steeds meer boeren trokken naar de Kluis om het vee te laten zegenen en broodjes te kopen, en zo ontstond de *Sjaasbergergank*. Op Sint Leonard, de laatste zondag van juni, trokken gelovigen – al dan niet in groepen als bedevaartprocessie – naar de schitterend gelegen Kluis. Daar werd meestal een mis opgedragen in de buitenlucht door de pastoor van Schin op Geul – die dat heden ten dage overigens nog altijd doet – en na afloop was (en is) er een heuse kermis, met in de twintiger jaren onder andere een kettingcarroussel, die aan de rand van de steile helling stond en waardoor men zodoende over de afgrond 'vloog'. In 1939 eindigde deze traditie, die sinds 1969 weer in ere hersteld werd, met vanaf 2013 op deze dag ook weer een bidprocessie vanaf Walem.

Gemeente- en parochiegrenzen

De Grote Bronk trok vroeger naar Ransdaal, Strucht en Walem (via kasteel Oost en hoeve Euverem), de Kleine Bronk (de sacramentsprocessie) ging jaarlijks naar Strucht tot aan de Veeweg. Dit had alles te maken met de parochiegrenzen waar binnen men moest blijven; deze grenzen liepen vaak gelijk met de gemeentegrenzen van des-

tijds. Ransdaal werd in 1932 een zelfstandige parochie. Ruim tachtig jaar geleden – op Paasdag 1938 – werd in de parochiekerken van Valkenburg en Schin op Geul een bisschoppelijke brief voorgelezen, waarin melding werd gemaakt van een wijziging van de parochiegrenzen. Voortaan zouden bij de parochie H.H. Nicolaas en Barbara van Valkenburg worden gevoegd: een deel van Sint Pieter, Reinaldstraat, Hekerbeek, Oosterweg, kasteel Oost en hoeve Euverem, tot dan toe behorend tot de parochie van de H. Mauritius te Schin op Geul. De juiste grens liep nu tot aan de Drie Beeldjes, verder opwaarts over het spoorviaduct naar de Kluis op de Schaelsberg die, evenals Walem, bij Schin op Geul bleef. Het was in feite de officiële bevestiging van een al vele jaren bestaande toestand, want de bewoners van genoemde straten en wijken gingen al in Valkenburg naar de kerk. Wel moesten kinderen die bijvoorbeeld in de Reinaldstraat of Hekerbeek geboren werden, in Schin op Geul gedoopt worden.

Keutenberg en Schoonbron, tot aan het bruggetje over het beekje bij Hotel Op de Beek, behoorden voorheen tot de parochie Wijlre en werden in 1969 officieel parochie Schin op Geul. Ook moet men zich realiseren dat er pas in de jaren dertig een brug gebouwd werd van Panhuis naar Schoonbron.

Tot 1948 behoorden Sibbe en IJzeren tot de parochie van Oud-Valkenburg, ondanks dat zij veel meer inwoners dan het moederdorp zelf hadden. Zelfs nadat zij eindelijk in 1844 een eigen kerk hadden gebouwd, bleven zij nog lang parochie Oud-Valkenburg. Ook het Valkenburgse Neerhem bleef tot 1938 bij de Oud-Valkenburgse parochie; het Gerendal, voorheen parochie Schin op Geul, kwam vervolgens bij Oud-Valkenburg.

De processie van Oud-Valkenburg trok al van vroeger af – en ook tegenwoordig nog – naar de Drie Beeldjes en naar de kapel in het veld bij het Sint Jansbos. Pastoor Joseph Jan Hubert Corbey (1918-1990) heeft dat midden jaren tachtig veranderd. Men liep toen naar het Gerendal en dan naar de kapel in kasteel Genhoes. De jonkheid versierde de grote ereboog die bij de toenmalige ingang van het kerkhof werd bevestigd. Die grote boog werd altijd opgeslagen boven de paardenstal van boerderij Spierts.

Pastoor Mol en Lou Pluijmen tijdens de mis op de Sjaasbergergank

Drukke tijdens de aansluitende Leonardkermis

Er was eveneens een Mariagroep ter begeleiding van het Mariabeeld.

De kruisprocessies in Oud-Valkenburg gingen vroeger over de onverharde weg tot aan het veldkruis nabij het huidige klooster Regina Pacis in Valkenburg, tot aan het veldkruis (en later de kapel) bij het Sint Jansbos en naar kasteel Genhoes of kasteel Schaloen. In Schin op Geul gingen ze naar het veldkruis aan de 'Starterslinde' (Krekelsbosweg) en het veldkruis in Walem (bij boerderij Huynen); vroeger naar het veldkruis in Strucht en na 1947 naar het kapelletje in Schoonbron. Pastoor Coenen heeft in de jaren zestig tijdens de kruisprocessie enige keren bij de kruisen en het kapelletje de mis opgedragen.

Kermis

De kermis was en is gekoppeld aan de sacramentsprocessie en bij kermis hoorde – zeker vroeger – onlosmakelijk goed eten en gebak. Destijds werd vaak in de "goede kamer" de feesttafel gedekt voor de meestal grote familie, die altijd tijdens de kermis op bezoek kwam. Het pronkservies, de vlaaien en zeker ook de rijstevla stonden klaar. In die goede kamer bleven de stoelen, tapijten en kasten altijd nieuw, want ze werden alleen gebruikt bij de kermis en het huisbezoek van de pastoor! De vlaaien werden vaak in de eigen bakovens gebakken, of het deeg werd klaargemaakt en dan naar "d'r Erf" (de bakker) gebracht, die het eigenlijke bakken deed. Uit eigen ervaring weet ik nog dat bij mijn op het Kerkeveld woonachtige oma een halfbroer, die bakker was, de vla's voor de kermis kwam bakken op het grote Belgische fornuis.

De voorbereiding voor de processie

Tot slot een aspect met betrekking tot de verschillende activiteiten ter voorbereiding van de processies. Het betreffende kerkbestuur moet hiervoor tijdig een gemeentelijke vergunning aanvragen met exacte opgave van routes en wegafsluitingen. De verenigingen moeten herinnerd worden aan de tijd en plaats in de processie. Kinderen, jongeren en ouders worden gevraagd om deel te nemen aan één van de religieuze groepen. De communicanten worden uitgenodigd en voor de verschillende groepen moeten begeleidsters gezocht worden. Vervolgens moet de kleding worden gepast en indien nodig veranderd. De mee te dragen attributen worden nagekeken en bloemen

worden verzameld voor de mee te dragen bloemstukjes. De draaghemel (baldakijn) moet van zolder worden gehaald en in elkaar gezet, de processieflambouwen en -lantaarns worden gepoetst en van nieuwe kaarsen voorzien. Ook wordt het gemeentebestuur altijd uitgenodigd om deel te nemen. Voor het rustaltaar op het Kerkplein wordt een geluidsinstallatie geregeld. Vervoersmaatschappij Arriva moet geïnformeerd worden over de wegafsluiting in verband met de dienstregeling van de bussen. Daarnaast zijn verkeersregelaars verplicht en zeker ook nodig.

De rustaltaars worden door de buurtbewoners klaargemaakt en dat begint bij het schoonmaken en vervolgens het versieren ervan. Het grote rustaltaar aan het Kerkplein moet vanuit de opslag opgehaald en opgebouwd worden, waarbij Hub van den Hove voor de bloemenversiering zorgt. In Oud-Valkenburg in de laan naar Schaloen en in de Hanewei worden zandlopers gelegd, waarvoor moet dus van tevoren zand moet worden bezorgd. Met behulp van slablonden, kleurstoffen en bloemen worden in de vroege ochtend de versieringen aangebracht. Ook in de Mauritiussingel worden bloemversieringen op de weg aangebracht. Langs de gehele processieroute worden door de inwoners 'bronkpöölkes' geplaatst en sommige inwoners strooien vlak voor de komst van de processie bloemen op de weg. De meeste inwoners vlaggen die dag en sommigen houden het oude gebruik van het plaatsen van een Heilig Hartbeeld in ere, met bloemen en kaarsen voor de deur of achter het raam.

En na afloop moet uiteraard alles weer worden opgeruimd...

Bronnen:

- Met dank aan acht oudere inwoners van Schin op Geul en Oud-Valkenburg
- Kroniek parochie Sint Mauritius – Dré Kickken
- Geulrand, Pius Almanak, Kronieken Heemkundevereniging Schin op Geul
- 50 jaar Mauritiusbode – Anton Laeven
- Historie Schutterij – Piet Bisschops
- Geloven op straat – pastoor Frans Crutzen
- Kroniek 1919-1994 Fanfare St. Cornelius – Dré Kickken en Jan Notten

